

Les relacions maternofilials en famílies que han patit situacions de violència¹

Pensem per un moment, quantes vegades al dia podem parlar del tema de la violència de gènere. Segurament si som professionals de l'àmbit social, judicial, sanitari, educatiu o policial, serà un tema que recurrentment parlem a la feina. No obstant les persones que no treballen en aquests àmbits en el seu dia a dia, quan obren el diari o miren la televisió, també es troben davant de notícies que expliquen diferents successos relacionats amb la violència de l'home contra la dona, tant sigui per diferents agressions o morts, com per campanyes de sensibilització.

Les situacions de violència de gènere i la concepció que té la societat davant d'aquest fenomen ha anat evolucionant de manera molt ràpida durant aquest anys, en els que la societat ha pogut adquirir més consciència i sensibilitat, fins al punt que hi ha hagut un nou marc legislatiu que ha portat la creació de nous serveis. Aquesta major consciència per part de la societat ha provocat la necessitat de realitzar diferents investigacions sobre aquest fenomen, encara que moltes han estat centrades en el plànol conjugal, i la relació de violència entre l'home i la dona. Deixant de banda un aspecte important relacionat directament amb la conjugalitat, la parentalitat d'aquestes mares que han patit violència de gènere, i els fills/es víctimes d'aquesta.

En aquest sentit, entre l'octubre de 2013 i el setembre de 2014 un grup de cinc professionals vinculats en el camp de l'Educació Social, el Treball Social, la Psicologia i la Psicopedagogia, creant així un Equip de Treball interdisciplinari, durant el transcurs de l'últim any del màster en Teràpia Familiar Sistèmica van realitzar un petit estudi amb l'interès de poder fer aprofundir dintre d'una situació poc estudiada fins ara, analitzar la percepció del tipus de vincle en les relacions maternofilials comparativament entre famílies que han patit situacions de violència i altres que no, incloent alhora una mirada trigeneracional des d'una perspectiva sistèmica.

Les entitats i serveis que han col·laborat en aquest estudi han estat: Servei d'Informació i Atenció a les Dones, en endavant SIAD, de la Selva, de Lloret de Mar, i de l'Alt Empordà, Equip Directiu de l'IES Palamós, Servei d'Atenció a la Família del Consell Comarcal del Baix Empordà, l'Àrea de Serveis Socials i Joventut de l'Ajuntament de Lloret de Mar, l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palafrugell, i els contactes particulars que s'han disposat a col·laborar en l'estudi. L'instrument utilitzat per realitzar aquest estudi és el Parental Bonding Instrument (PBI) de Parker i cols., 1979 adaptat al castellà per Ballús (1991). Aquest instrument valora dos escales cura i protecció.

1 Aquest article és el resultat de l'estudi realitzat per l'*Equip d'Investigació de l'estudi de la Percepció del Vincle Parental i Violència de Gènere*, en el qual el SIAD del Consell Comarcal de l'Alt Empordà ha col·laborat en el treball de camp.

Quan l'escala de cura puntua alta s'interpreta com: afecte, calidesa emocional, empatia i proximitat. Quan puntua baixa s'interpreta com a manca de sintonia emocional i indiferència. Quan l'escala protecció puntua alta s'interpreta com: control, sobreprotecció, contacte excessiu, infantilització, evitació de contactes d'independència, evolució i creixement personal, mentre que quan puntua baix s'interpreta com permissivitat d'independència i autonomia.

La mostra estava composta per una mostra de N=79 famílies, de les quals 51 són grup control (famílies monoparentals i famílies amb els dos progenitors) i 28 són famílies que han patit violència de gènere.

Els resultats obtinguts indiquen que existeixen diferències significatives entre els grups que han patit violència i en les que no; en els grups que no han patit violència predomina la percepció del vincle òptim, entenent com a vincle òptim una puntuació alta en l'escala de cura i baixa en l'escala de sobreprotecció mentre que en el grup de famílies que han patit violència de gènere predomina el control sense afecte, entenent com una puntuació alta en l'escala de sobreprotecció i baixa en l'escala de cura.

En relació a la transmissió trigeneracional, s'han obtingut correlacions entre les diferents generacions pel què fa al vincle òptim en famílies que no han patit violència. En canvi en les famílies amb violència, la tendència és a reproduir un vincle amb control sense afecte.

Tot i aquests resultats cal tenir en compte les limitacions de l'estudi partint que la investigació es basa en autoinformes, això implica certes limitacions pel que fa al biaix de la desitjabilitat social. De la mateixa manera, cal ser conscients que els resultats obtinguts no poden justificar-se únicament a través de la variable de la violència de gènere, sinó que hi pot haver altres factors (situació socioeconòmica, cultural, vivències en la infància,...) que poden contribuir a la formació del vincle. No parlem doncs de causa-efecte sinó de correlació. El fet de no haver inclòs la figura paterna en l'anàlisi també ha generat una limitació, ja que la situació de violència la pateixen tots els membres de la unitat familiar tot i que, per qüestions metodològiques ens hem centrat en la relació maternofilial.

Una mirada al futur, ens porta a pensar en la necessitat de plantejar polítiques que integrin un abordatge integral del fenomen de la violència. És incompreensible la manca de coordinació entre els diferents sistemes de protecció i atenció a la dona i als infants. Caldrien actuacions conjuntes i concretes, tenint present també la figura de l'home que exerceix violència, per tal de responsabilitzar-se del dany ocasionat i de les conseqüències que té per la seva parella i els seus fills i filles.

A l'espera que es produeixi aquest canvi més global que implica el conjunt de la societat, plantegem una actuació de caràcter més immediat, a través d'espais terapèutics, amb els infants que perceben un vincle no òptim i les seves mares per tal de pal·liar els efectes negatius que una valoració d'aquest tipus suposa per a l'establiment de les relacions futures.

El desenvolupament humà continua mes enllà de las experiències infantils i de la relació amb els pares. La relació amb els iguals i una relació significativa, encara que només sigui una, pot redirigir el vincle insegur de la infància cap a un estatus de seguretat (Grossmann, Grossmann&Waters, 2005).

***Equip d'Investigació de l'estudi de la Percepció del Vincle Parental
i Violència de Gènere***

Maria Busquets, educadora social

Jose Contreras, treballador social

Cristina Martínez, psicopedagoga

Joan Molinet, educador social

Coral Torrentó, psicòloga